

Nemzetközi kongresszus a digitális átalakulásról és fenntarthatóságról a globális pénzügyi gazdaságban*

Tim A. Herberger – Leon Birawsky

A pénzügyi szektorban a digitális átalakulást és a fenntarthatóságot integratív módon kell szemlélni. De miként lehet ezt a követelményt konkrétan megfogalmazni, és milyen alapvető kihívásokkal kell szembenéznünk a jövőben a pénzügyi világhoz kapcsolódóan a digitális átalakulás, a fenntarthatóság és a pénzügyi piacok kombinációja következtében? Az Andrassy Egyetem Budapest (AUB) 2021. szeptember 27-én rendezte meg a „Digitális átalakulás és fenntarthatóság a globális pénzügyi gazdaságban” című nemzetközi kongresszust, amely ezeket a kihívásokat járta körül, és érdekes betekintést nyújtott a digitalizáció, a digitális átalakulás, a fenntarthatóság, a pénzügyi piacok, a blokklánc, a környezetvédelmi, a társadalmi, a vállalatirányítási szempontok (ESG) és a zöld technológiák témakörében jelenleg folyó nemzetközi kutatási projektekbe.

1. Kiindulópont

Vajon azonos ütemben halad-e a digitális átalakulás és a fenntarthatóság a globális pénzügyi gazdaságban? Az elképzelés lényege röviden az, hogy a két problémával, valamint a globális nemzetközi pénzügyi piacok különböző érdekelt feleinek ehhez kapcsolódó törekvéseivel foglalkozunk, és együtt gondolkodunk a megoldások megtalálásában. Ennek az „együttgondolkodásnak” rögtön a kezdetén felmerül azonban az a nehézség, hogy általában hiányoznak az általánosan használt definíciók.

A fenntarthatóság mindig értékekről, szervezetekről és intézményekről szól (*Dedeurwaerdere 2014:1*), azonban magában foglalja a tudatosságot is (*Hildebrandt 2020*). A fenntarthatóság – jól ismert hármas célrendszerének megfelelően (Three Bottom Line) – a gazdasági, a környezetvédelmi és a társadalmi célok összhangját jelenti, így ez az összhang a vállalatok számára minden téren előnyös fejlődést eredményez (*Elkington 1994; 1998*). A gyakorlati megvalósítás során azonban az összhang megteremtése kihívásokkal jár, mivel különböző érdekcsoportok eltérő motivációinak és érdekeinek összehangolását is jelenti egyúttal (lásd pl. *Wissenschaftliche*

* A jelen kiadványban megjelenő írások a szerzők nézeteit tartalmazzák, ami nem feltétlenül egyezik a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontjával.

Tim A. Herberger egyetemi docens az Andrassy Egyetem Budapest Vállalatgazdaságtan – vállalkozás, pénzügyek és digitalizáció tanszékének vezetője. E-mail: tim.herberger@andrassyuni.hu
Leon Birawsky az Andrassy Egyetem Budapest Vállalatgazdaságtan – vállalkozás, pénzügyek és digitalizáció tanszékének hallgatói asszisztense. E-mail: leon.birawsky@andrassyuni.hu

Dienste des Bundestages 2004; Herberger – Dötsch 2021). A fenntarthatóságra való törekvés azt jelenti, hogy úgy kell meghatározni „a jelen szükségleteit, hogy ugyanakkor ne veszélyeztessük a jövő generációinak lehetőségét saját szükségleteik kielégítésére”.¹ Azonban, például egy hightech startup nem lesz képes a jövő minden generációját bevonni a mindennapi túlélésért folytatott küzdelembe, és egy tőzsdén jegyzett vállalatként működő konglomerátum célja sem mindig ez. Felmerül tehát a kérdés: *segíthet-e a digitalizáció és a digitális átalakulás szimbiózisa előmozdítani ezt a harmóniát?*

Ahhoz, hogy hatékony megközelítést találjunk, először is tisztában kell lennünk azzal, hogy mit jelent a digitalizáció (*Herberger – Dötsch 2021*). Bár a köztudatban a „digitalizáció” és a „digitális átalakulás” gyakori használata ezen kifejezések ismert voltát sejteti, valódi fogalmuk továbbra is homályos, és hiányzik a megfelelő definíció ahhoz, hogy létrejöjjön a tudományágak közötti megértés. A fogalmak közötti kapcsolatok továbbra is tisztázatlanok. Míg a digitalizáció a digitális technológiákra épülő új megoldások bevezetéseként értelmezhető, addig a digitális átalakulás a kiindulópontokhoz képest a digitalizáció által indukált megvalósítással és a hozzá kapcsolódó változásokkal, valamint a digitalizációból eredő kockázatokkal foglalkozik, ami végső soron meghatározza az összes érdekelt félre gyakorolt következményt, és túlmutat a megvalósítás kérdésén is (*Herberger – Dötsch, 2021; Herberger – Zoll 2020; Hess 2019*). Következésképpen a digitalizáció és a digitális átalakulás mint fogalmak egy sorozatba illeszthetők. Egy (üzleti) folyamat háttérében a digitalizáció egy aktuális állapot megváltoztatására irányuló első lépésként értelmezhető. A digitalizációt a digitális átalakulás követi egy olyan transzformációs folyamat formájában, amely végső soron egy üzleti modell alapvető változásához vezet, és szélsőséges esetben akár az üzleti modell elavulását is eredményezheti (pl. *Helm et al. 2022*). Ez természetesen további elkerülhetetlen, tovagyűrűző hatásokat eredményez a társadalmi rendszerekre és az azokba tartozó érintetteknek nézve (*Herberger – Dötsch 2021; Herberger – Zoll 2020*).

Az innováció és a technológia fokozott átalakulásának mozgatórugójává vált koronavírus-járvány azt mutatja, hogy a fenntarthatóság és a digitalizáció semmiképpen sem ellentétesek egymással, sőt inkább támogathatják egymást, egészen az összefonódásig. Végeredményben az AUB nagy örömeire szolgált, hogy az ilyen jellegű potenciális szinergiák megbeszélésre kerülhettek a pénzügyekre összpontosító konferencián. Különös eufória volt érzékelhető minden résztvevői csoportban (az AUB hallgatói, nemzetközi kutatók, valamint a fenntarthatóság és a pénzügyi szektor digitális átalakulása iránt érdeklődő közönség körében is), mivel több mint egy év után sikerült az egyetemen személyes jelenléttel megrendezni egy nagyszabású konferenciát.

¹ International Institute for Sustainable Development. <https://www.iisd.org/about-iisd/sustainable-development>. Letöltve: 2022. március 7.

Az AUB 2021. szeptember 23-án, kedden nyitotta meg kapuit a nagyközönség előtt, hogy megvitassa a digitális és fenntartható jövő legújabb fejleményeit a vállalatgazdasági szektorban, különös tekintettel a pénzügyi kérdésekre. *Tim Alexander Herberger*, a konferencia házigazdája, a vállalkozás, pénzügyek és digitalizálás témaköreire specializálódott Vállalatgazdaság tanszék vezetője nagy lelkesedéssel nyilatkozott a nemzetközi szintű, személyes párbeszédben rejlő lehetőségekről, valamint a tapasztalt és fiatal kutatók, illetve a leendő kutatók/hallgatók és az érdeklődő közönség találkozásáról. Méltatta továbbá a Hans Seidel Alapítvány kiemelkedő pénzügyi elkötelezettségét, amelynek erőfeszítései nélkül egy ilyen nagyszabású konferencia megvalósítása részvételi díjak felszámítása nélkül nem lett volna lehetséges. *Pállinger Zoltán Tibor*, az AUB rektora hangsúlyozta a rendezvény fontosságát, és megadta a rajtjelet a tudományos prezentációk, viták és plenáris előadások izgalmas kombinációjához, amely utóbbiakat *Szombati Anikó*, a Magyar Nemzeti Bank (MNB) digitalizációért és FinTech-fejlesztésért felelős ügyvezető igazgatója, valamint *Marcel Tyrell*, a Witten/Herdecke Egyetem bank és pénzügy tanszékének vezetője tartották.

2. Az előadók kutatási eredményeinek összefoglalása

Jona Stinner és *Marcel Tyrell*, a Witten/Herdecke Egyetem (Németország) képviselői bemutatták a kriptovaluták bányászatához köthető korábbi sokkal (mining shock) kapcsolatos, empirikus kutatásokra összpontosító jelenlegi kutatásukat. Ez a sokk akkor következett be, amikor Kínában a koronavírus-járvány megfékezésére szolgáló szigorú zárlat miatt hat-hét hétre lezárták a nagy bányákat. Ez a rendkívüli esemény lehetővé tette a bitcoin-technológia részeként a bányászati piac ipari-gazdasági szerkezetének és hatékonysági jellemzőinek vizsgálatát. Egyértelművé vált, hogy a stabilitás lineáris összefüggésben áll a rendszer tranzakciós biztonságával. Az előadók hangsúlyozták a blokklánc-technológia hatalmas erejét, amely központi jelentőségű a fenntarthatóságról és a jövőbeli célokról szóló vitában. Ahol összetett ellátási láncokat találunk, ott a blokkláncok intelligens szerződésekkel kombinált használata nagy lehetőségeket kínál a hatékonyság növelésére és a tranzakciós költségeket generáló közvetítők számának csökkentésére. A közvetítők számának csökkentésével többletbevétel továbbítható a termelőkhez és a fogyasztókhoz, maximalizálva az általános jólétet. Ugyanakkor az előadók szerint a bányászati folyamat magas energiaköltségei továbbra is kihívást jelentenek majd.

Míg a nyitó szekció egyértelműen bemutatta a digitális átalakulás elsöprő lehetőségeit, addig *Julia Brunhuber* és *Martina Sageder* a Salzburgi Műszaki Egyetemről a német nyelvterület kis- és középvállalkozásainál megmutatkozó, látszólag változatlan valóságot szemléltették. Elemzésükben a megkérdézett szakértők tartalmi elemzéseire támaszkodva azt vizsgálták, hogyan néz ki a digitális pénzügyi szolgáltatások elfogadásának fejlődése a kis- és középvállalkozások (kkv-k) körében.

Megállapították, hogy a fogyasztói bizalom miatt még mindig a hagyományos (nem digitális) bankokra esik az elsődleges választásuk, különösen finanszírozási kérdésekben. A német és osztrák vállalatok digitalizációs előrehaladását elemezve kiderült, hogy a folyamatokat digitálisan gyakran „önálló megoldásokkal” valósítják meg. Az ok, amiért a vállalatok nem a teljesen integrált rendszerek bevezetése mellett döntenek, gyakran nem pénzügyi kérdés, hanem sokkal inkább annak a mérlegelése, hogy a rendszer mely konkrét részeit kell bevezetni, és van-e elegendő erőforrás a személyzet kiképzésére az új rendszerek használatára.

Michael Kuttner, a Salzburgi Alkalmazott Tudományok Egyetemének professzora egy strukturált szakirodalmi áttekintésen alapuló előadással folytatta a tanácskozást. Azzal a kutatási kérdéssel foglalkozott, hogy mely tényezők támogatják vagy akadályozzák a kkv-k körforgásos gazdaságát, és hogyan kapcsolhatók össze a fenntarthatóság egyes elemei (R-tényezők, azaz Reduce, Reuse és Recycle / csökkentés, újrafelhasználás és újrahasznosítás) a körforgásos gazdasággal. Az előadást követő vitában felmerült az a javaslat, hogy az R-tényezőket holisztikus ESG-szintre kellene emelni. Emellett a hozzászólók közül néhányan a fenntarthatóság hatékonyabb mérésében vagy számszerűsítésében láttak különleges kihívást.

A tudományos ülések harmadik részében a „Jelentések az ESG-törekvésekről” című témát vették sorra. *Martina Sageder*, a Salzburgi Alkalmazott Tudományok Egyetemének professzora egy olyan kutatási projekt eredményeit mutatta be, amelyben az autópári gyártók fenntarthatósági jelentéseit ökológiai szempontból hasonlították össze. A különböző fenntarthatósági jelentések (2014 és 2018) tartalomlemező összehasonlítása egyértelműen azt mutatja, hogy a konkrét megfogalmazások, például a célok meghatározása az elmúlt évek során jelentősen „ellaposodtak”. Ebből a „greenwashing” (zöldre mosás) stratégia elsajátítására lehet következtetni, mivel a vállalatok feltételezik, hogy negatív imázshatások léphetnek fel, ha a megfogalmazott célokat nem érik el. Ebben az összefüggésben Martina Sageder a Volkswagennél közelmúltban kirobbant „dízelbotrányt” mint az autópáron belül első törésvonalakat mutató „sokkoló eseményt” említette.

Alain Fuchs és *Manuela Ender* a Salzburgi Műszaki Egyetemről egy másik, szintén a médiákból ismert „sokkoló eseményt” vettek alapul a fenntarthatósági jelentések elemzéséhez. Az osztrák politikában az „Ibiza-ügy” után Ausztriában jelentősen csökkent a Korrupcióérzékelési Index (CPI). A bécsi értéktőzsde elsődleges piacán felsorolt vállalatok fenntarthatósági jelentéseinek elemzése azt mutatja, hogy a korrupcióval kapcsolatos tartalmak jelentésében mindenképpen van javulási potenciál. A tudományos előadások végén *Eduard Bossauer*, az AUB képviselője ismertette az európai piacra vonatkozó elsődleges adatgyűjtés végrehajtására vonatkozó kutatási projektjét, ami ahhoz szükséges, hogy meghatározzák a tőkeköltségeket és a hozamvárásokat több befektetői csoport és felhasználási típus esetében, különös tekintettel a magántőkére. Bemutatta, hogy a magántőkepiacok még mindig

átláthatósági hiányosságokkal küzdenek az adatgyűjtés tekintetében, ami problémákhoz vezet a diszkontráták kiszámításánál.

Röviden, a bemutatott kutatás hangsúlyozza, hogy az ESG-vel kapcsolatban szabványosított jelentéstételre és megbízható adatcserére van szükség. Az előadók jelentős minőségi különbségeket állapítottak meg, különösen a fenntarthatósági jelentésekben. Mivel az uniós szabályozás szerint a jövőben az önálló fenntarthatósági jelentéseket be kell építeni a vállalati jelentésekbe, egységes szabványokra és könyvvizsgálati kötelezettségekre van szükség. Így a fenntarthatósági erőfeszítések számszerűsíthetővé és összehasonlíthatóbbá válhatnak. A pénzügyi piacok szempontjából a szigorúbb szabályok üdvözlendők, mivel a fenntartható befektetések iránt változatlanul nagy az érdeklődés.

3. A kiemelt előadók felszólalásainak összefoglalása

A záró összegzés során *Szombati Anikó* a magyar bankok digitális stratégiáján vezette végig a hallgatóságot. A digitális átalakulási stratégián belül a fő tevékenységi területeket kiemelve hangsúlyozta az „ember” mint társadalmi tényező fontosságát az ESG-vezérelt digitalizáció témakörén belül: *„Tulajdonképpen egy digitális kultúrát szeretnénk meghonosítani”*. A digitalizációban csak az emberekkel együttműködve lehet előrelépést elérni, ahol azok tevékeny részesei a digitális átalakulásnak. Szombati Anikó szerint a munkavállalók képzése az MNB egyik központi feladata.

Míg a tudományos előadások elsősorban az ESG-elveken alapuló vállalkozói tevékenységet tárgyalták, *Marcel Tyrell*, a Witten/Herdecke Egyetem professzora vitatható módon arra kérdezett rá, hogy nem vagyunk-e esetleg egy zöld buborékban a pénzügyi piacon, s van-e értelme a kizárólag zöld technológiákba való befektetés trendjét követni? Az *Oehmke – Opp (2020)* munkájában szereplő kontrafaktuális megközelítésre alapozottan azzal érvelt, hogy hasznos lehet a „barna” technológiákba való befektetés, mivel így egyes vállalatoknak nagyobb lehetőségük lesz a jövőben zöldebb stratégiát követni. Ezt a megközelítést a résztvevők erősen kritizálták, ellenben széleskörű egyetértés alakult ki Tyrell azon felvetésével kapcsolatban, hogy a jövőben a fenntartható befektetések számszerűsítéséhez és értékeléséhez egy speciális ESG-tényezőre lenne szükség.

4. Záró megjegyzések

A házigazda Tim Alexander Herberger záróbeszédében hangsúlyozta, hogy a digitalizáció és a fenntarthatóság többé nem választható el egymástól. A kettőt mindig együtt kell figyelembe venni, akárcsak a DNS két szálát. A blokkláncokon és az intelligens szerződéseken keresztül megvalósuló technológiai fejlesztések döntő szerepet játszhatnak a klímasemlegesség közös globális céljának elérésében.

Végül az előadók és a hallgatóság is rámutatott arra, hogy milyen komoly lehetőségek rejlenek a digitalizáció használatában, ha a fenntarthatóság számokban való megjelenésével kapcsolatos kérdéseket kell megválaszolni. Ezért a megfelelő nyomonkövetési paraméterek és összehasonlítható szabványok feltárása a jövő egyik legfontosabb kihívása már csak azért is, mert a világgazdaságban és a pénzügyi piacon megjelenő „sokkok” feltételezhetően a jövőben is dinamikus változásokat fognak előidézni.²

Felhasznált irodalom

- Dedeurwaerdere, T. (2014): *Sustainability science for strong sustainability*. Edward Elgar. <https://doi.org/10.4337/9781783474561>
- Elkington, J. (1994): *Towards the sustainability corporation: Win-win-win businesses strategies for sustainable development*. California Management Review, 36(2): 90–100. <https://doi.org/10.2307/41165746>
- Elkington, J. (1998): *Partnerships from Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st-Century Business*. Environmental Quality Management, 8(1): 37–51. <https://doi.org/10.1002/tqem.3310080106>
- Helm, C. – Herberger, T. – Gerold, N. (2022): *Application of Cognitive Automation to Structuring Data, Driving Existing Business Models, and Creating Value between Legacy Industries*. International Journal of Innovation and Technology Management, 19(2): 2250003. <https://doi.org/10.1142/S0219877022500031>
- Herberger, T. – Zoll, F. (2020): *Das Immobilienmanagement der Zukunft: Ein Überblick zu neuen Anwendungen im Kontext der Digitalisierung und Digitalen Transformation*. In: Herberger, T. (szerk.): Die Digitalisierung und die Digitale Transformation der Finanzwirtschaft, 1st ed., Tectum Publishing, pp. 197–238. <https://doi.org/10.5771/9783828872967-197>
- Herberger, T. – Dötsch, J. (2021): *The Means Justifies the End? Digitalization and Sustainability as a Social Challenge. A Plea for an Integrative View*. In: Herberger, T. – Dötsch, J. (szerk.): Digitalization, Digital Transformation and Sustainability in the Global Economy; 1st ed., Springer Proceedings in Business and Economics, Springer, pp. 1–8. https://doi.org/10.1007/978-3-030-77340-3_1

² A konferencián elhangzott néhány kutatási tanulmányt a konferenciáról és a kapcsolódó témákról szóló antológiában jelentetjük meg német nyelven: Herberger, T. (szerk.) (2022): *Digitale Transformation und Nachhaltigkeit in der globalen Finanzwirtschaft (1st ed.)*. Nomos Publishing. Ezen túlmenően az AUB a következő télen további konferenciát tervez a pénzügyi közgazdaságtan fenntarthatóságáról és digitális átalakulásáról. További információkért látogasson el az AUB weboldalára (<https://www.andrassyuni.eu/nachrichten/call-for-papers-zur-2-tagung-digitale-transformation-und-nachhaltigkeit-in-der-globalen-finanzwirtschaft.html>).

Hess, T. (2019): *Herausforderung digitale Transformation*. In: Digitale Transformation strategisch steuern. 1st ed., Springer Fachmedien. pp. 1–10. https://doi.org/10.1007/978-3-658-24475-0_1

Hildebrandt, A. (ed.) (2020): *Klimawandel in der Wirtschaft: Warum wir ein Bewusstsein für Dringlichkeit brauchen*. Springer Gabler. <https://doi.org/10.1007/978-3-662-60395-6>

Oehmke, M. – Opp, M.M. (2020). *A Theory of Socially Responsible Investment* (January 2020). CEPR Discussion Paper No. DP14351. <https://ssrn.com/abstract=3526077>. Letöltés ideje: 2022. július 14.

Wissenschaftliche Dienste des Bundestages (2004): *Nachhaltigkeit*. Der Aktuelle Begriff Nr. 06/2004. http://webarchiv.bundestag.de/archive/2008/0506/wissen/analysen/2004/2004_04_06.pdf. Letöltés ideje: 2022. július 14.